

КОНЦЕПЦІЯ БЕЗПЕКИ ЯК ОСНОВА МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ТА ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

SECURITY CONCEPT AS THE BASIS OF MARKETING ACTIVITIES OF TOURIST AND HOTEL ENTERPRISES

УДК 911.3.338.48

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.71-2>

Заваріка Г.М.

д.геогр. н., доцент,
професор кафедри
міжнародної економіки і туризму
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля
Денищенко Л.В.
старший викладач кафедри
міжнародної економіки і туризму
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля

Zavarika Halyna

Volodymyr Dahl East Ukrainian
National University

Denyshchenko Liudmyla

Volodymyr Dahl East Ukrainian
National University

У статті розглянуто авторську концепцію безпеки як основи маркетингової діяльності туристичних та готельних підприємств. Досліджено роль міжнародних організацій у розв'язанні проблем безпеки роботи туристичних та готельних підприємств в історичному аспекті. Запропоновано авторську концепцію безпеки маркетингової діяльності туристичних та готельних підприємств. Значну увагу приділено впливу конфліктів та пандемії на роботу туристичних і готельних підприємств, сказано про необхідність не тільки дотримання норм безпеки, але й моніторингу ризиків, які можуть привести до негативного розвитку подій у досліджуваній сфері. Зазначено, що пандемія COVID-19 дала поштовх розвитку внутрішнього туризму у багатьох країнах світу, що дуже важливо для України. Це в перспективі сприятиме будівництву нових сучасних готельних комплексів, збільшенню кількості туристів, забезпеченню місцевого населення робочими місцями та покращенню іміджу країни.

Ключові слова: концепція, безпека, маркетинг, міжнародні організації, туризм, готельне підприємство, пандемія, внутрішній туризм.

В статье рассмотрена авторская концепция безопасности как основы маркетинговой деятельности туристических и гостиничных предприятий. Исследована роль международных организаций в решении проблем безопасности работы туристических и гостиничных предприятий в историческом аспекте. Предложена авторская концепция безопасности маркетинговой деятельности туристических и гостиничных предприятий. Значительное внимание уделено влиянию конфликтов и пандемии на работу туристических и гостиничных предприятий, сказано о необходимости не только соблюдения норм безопасности, но и мониторинга рисков, которые могут привести к негативному развитию событий в исследуемой сфере. Указано, что пандемия COVID-19 дала толчок развитию внутреннего туризма во многих странах мира, что очень важно для Украины. Это в перспективе будет способствовать строительству новых современных гостиничных комплексов, увеличению количества туристов, обеспечению местного населения рабочими местами и улучшению имиджа страны.

Ключевые слова: концепция, безопасность, маркетинг, международные организации, туризм, гостиничное предприятие, пандемия, внутренний туризм.

The article considers the author's concept of security as the basis of marketing activities of tourist and Hotel Enterprises. The role of international organizations in solving the problems of safety of tourist and hotel enterprises in the historical aspect is studied. Among the problems of ensuring the safety of tourism can be called the increased level of instability on a global scale, the terrorist threat against tourists, in particular in relatively stable economically developed countries, the Covid pandemic, which a few years ago could not even be thought of, predicted, today has become a presence. The author's concept of security of marketing activities of tourist and Hotel Enterprises is proposed. The presented concept of Tourism Safety consists of three levels: local, regional and International, which are presented in the developed model. At each level, the main goal is to be fulfilled, so at the local level: to ensure the safety of tourists in a particular area, at the regional level: to recognize Ukraine as favorable for visiting in terms of security, and at the international level: to ensure the safety of tourism, increase awareness and help tourists. Considerable attention is paid to the impact of conflicts and pandemics on the work of tourist and hotel enterprises and the need is noted not only to comply with safety standards, but also to monitor risks that can lead to negative developments in the field under study. It is noted that the Covid pandemic has given an impetus to the development of domestic tourism in many countries of the world, which is very important for Ukraine. In the future, this will contribute to the construction of new modern hotel complexes, increase the number of tourists, provide the local population with jobs, and improve the image of the country. The question arises of the importance of scientific prediction of events, because this will contribute to faster normalization of the situation in the event of a complex state. It is proved that the marketing activities of tourist and hotel enterprises should follow first of all the requirements of the security concept, which should also be transformed in accordance with the challenges of our time.

Key words: concept, security, marketing, international organizations, tourism, hotel enterprise, pandemic, domestic tourism.

Постановка проблеми. В маркетинговій діяльності туристичних і готельних підприємств значну роль відіграє організація безпеки. Це питання завжди було в пріоритеті і визначалось як надзвичайне. Особлива увага приділяється дослідженням теоретичних питань організації безпеки, зокрема розробленню сучасної концепції безпеки маркетингової діяльності туристичних та готельних підприємств. Останніми роками додалася світова пандемія, яка паралізувала розвиток як міжнародного, так і внутрішнього туризму, а також змінила діяльність готельних підприємств. Людству потрібно пристосовуватися до нових умов існування туристичної і готельної сфери. Через каран-

тин у більшості країн світу туристам заборонено в'їзд за кордон. У тих, хто вирішив відкрити туристичний сезон, постійно змінюються правила в'їзду. У цій непередбачуваній ситуації багато туристів не ризикують виїжджати за кордон, а віддають перевагу відпочинку вдома. Система карантину змінила переваги туристів, прискорила втілення в життя онлайн-технологій, стала приділяти більше уваги гігієні та здоров'ю, активно використовувати безготівкові та безконтактні способи оплати й способи адресної доставки, а також нагадала світу про необхідність дотримання норм безпеки у різних ситуаціях. Такої важкої кризи в туристичному та готельному бізнесі не спостерігалося з часів

Другої світової війни, тому ця тема актуальна сьогодні як ніколи, потрібно врахувати всі думки про це, щоб не пропустити цікаві ідеї майбутнього розвитку туристично-готельних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

З огляду на підвищений рівень актуальності теми дослідження різним питанням безпеки в роботі туристичних та готельних підприємств присвячено значну кількість праць. Серед вітчизняних науковців слід відзначити В.Ф. Кифяка, В.О. Козинця, М.П. Мальську, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич. Вони особливу увагу у своїх дослідженнях звертають на необхідність обов'язкового страхування туристів.

Серед зарубіжних дослідників слід назвати Т. Бентлі, С. Пейджа, Л. Волкера, К.Г. Борисова, Е.Л. Драчеву, М.М. Марініна, Т.Г. Пішуліну.

Дуже багато науковців присвятили свої роботи розробленню класифікації безпеки туризму. Так, Н.В. Корж та О.В. Заноско пропонують свою класифікацію безпеки та виділяють три її види, такі як економічна безпека туризму, безпека туристичних дестинацій та безпека туристів [4]. С.Б. Мічурін вважає, що необхідно диференціювати безпеку на екологічну, соціальну та економічну [5, с. 10].

Питанням дослідження концепцій безпеки займалися Й. Мансфелд та А. Пізам, які виділили такі три групи концепцій: ті, що вивчають генезис проблеми; ті, що досліджують взаємозв'язок між безпекою та туристичним бізнесом, туристами і населенням; ті, що аналізують усіх суб'єктів туристичної діяльності в синтезі із загрозами безпеки [9].

Дослідники А. Коварі та І. Зімані довели, що безпека туризму в перспективі посяде одне з головних місць у маркетингових стратегіях туристичних підприємств та буде важливим чинником у конкурентній боротьбі [8, с. 60].

Постановка завдання. Метою дослідження є розроблення концепції безпеки, яка сприятиме розвитку маркетингової діяльності туристичних та готельних підприємств. Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

- дослідити роль міжнародних організацій у вирішенні проблем безпеки роботи туристичних та готельних підприємств;
- з'ясувати необхідність розроблення концепції безпеки для реалізації стратегічних планів у сучасних умовах пандемії;
- запропонувати авторську концепцію безпеки маркетингової діяльності туристичних та готельних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Туристичну галузь, згідно із Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», віднесено до одного з векторів розвитку національної економіки України, а саме вектору гордості. Це пов'язано з тим, що саме туризм є головною галуззю спеціалізації багатьох країн світу та приносить осно-

вні валютні надходження, забезпечуючи місцеве населення робочими місцями, сприяючи розвитку малого та середнього бізнесу. Головне, що внаслідок цього відбувається покращення іміджу країни на міжнародній арені, що так важливо зараз для України. Однак досягти цієї мети можливо лише за умов наявності в країні організованої надійної системи безпеки туризму. Різними питаннями організації безпеки туристичної та готельної діяльності у світі займаються багато міжнародних організацій.

Важливо розглянути це питання в історичному аспекті. Так, перша така організація, а саме Міжнародна організація праці (МОП), була створена ще у 1919 році та займалась питаннями розвитку та реалізації правових норм і принципів у сфері торгівлі, діяльністю із забезпеченням безпеки умов праці та боротьби з торгівлею людьми.

У 1923 році було створено Міжнародну організацію кримінальної поліції (ІНТЕРПОЛ), яка почала забезпечувати співпрацю всіх органів кримінальної поліції в рамках декларації прав людини, розробляти комплекс заходів щодо запобігання актам міжнародного тероризму, збирати та систематизувати дані стосовно осіб, які представляють загрозу на міжнародному рівні. Міжнародна організація громадянської авіації (ІКАО) була створена у 1944 році та почала діяльність у напрямі забезпечення безпечного розвитку громадянської авіації у світі, безпеки конструювання літаків.

Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА) створена 1945 році, а її головним завданням є об'єднання авіакомпаній світу для забезпечення безпеки польотів та уніфікації документів, умов польоту. Того ж року було створено Організацію об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), головним завданням якої стало сприяння забезпеченню безпеки на об'єктах культурного та природного надбання, миру та безпеці шляхом розширення співробітництва народів в освіті, культурі, науці.

З 1948 року функціонує Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), яка вирішує завдання щодо розроблення міжнародних норм та стандартів з питань безпеки здоров'я під час подорожей. Міжнародна морська організація (ММО) створена у 1958 році та виконує роботу у напрямі забезпечення безпечної міжнародної навігації та розроблення засобів безпеки в портах і на судах.

З 1960 року працює Організація економічної співдружності і розвитку (ОЕСР), головним завданням якої є розвиток світової торгівлі задля забезпечення безпеки й стабільності у світі та покращення життя населення в різних країнах світу. У 1975 році почала роботу Програма ООН з питань довкілля (ЮНЕП), головними завданнями якої є сприяння збереженню довкілля та моніторинг його стану задля розвитку.

У залученні міжнародної спільноти до вирішення питань безпеки в туризмі важливу роль покликані відіграти міжнародні конференції, які регулярно організовуються спеціалізованими міжнародними організаціями. Серед найбільш значущих необхідно відзначити такі:

- Загальна декларація прав людини (1948 рік, Нью-Йорк, США);
- Заключний акт СБСЕ (1975 рік, Гельсінкі, Фінляндія);
- Манільська декларація з міжнародного туризму (1980 рік, Маніла, Філіппіни);
- Хартія туризму (1985 рік, Мадрид, Іспанія);
- Гаагська декларація зі світового туризму (1989 рік, Гаага, Нідерланди);
- Декларація світової конференції міністрів з туризму (1994 рік, Осака, Японія);
- Законодавчий акт про «Про основні принципи співробітництва держав-учасників СНГ в сфері туризму (1994 рік, Москва, Росія);

– Міжнародна декларація з безпеки туризму і зменшення ризиків при подорожі (1995 рік, Естерсунд, Швеція);

– Глобальний кодекс етики туризму (1999 рік, Сантьяго, Чилі);

– Стамбульська декларація Організації економічного співтовариства, (2002 рік, Стамбул, Туреччина).

Як бачимо, цивілізований світ значну увагу приділяє саме забезпеченню питань безпеки в індустрії гостинності. Про це свідчать також нові умови подорожей у світі, пов'язані з проблемою пандемії COVID-19. Пандемія коронавірусу у 2020–2021 роках дуже сильно вплинула на стан і подальший розвиток практично всіх сфер світового господарства, в тому числі сфери обслуговування. Особливо серйозні наслідки мають ті країни, у яких вона складає суттєву частку ВВП та має вплив на ринок зайнятості. Проблемою також можна назвати зростаючий рівень нестабільності в

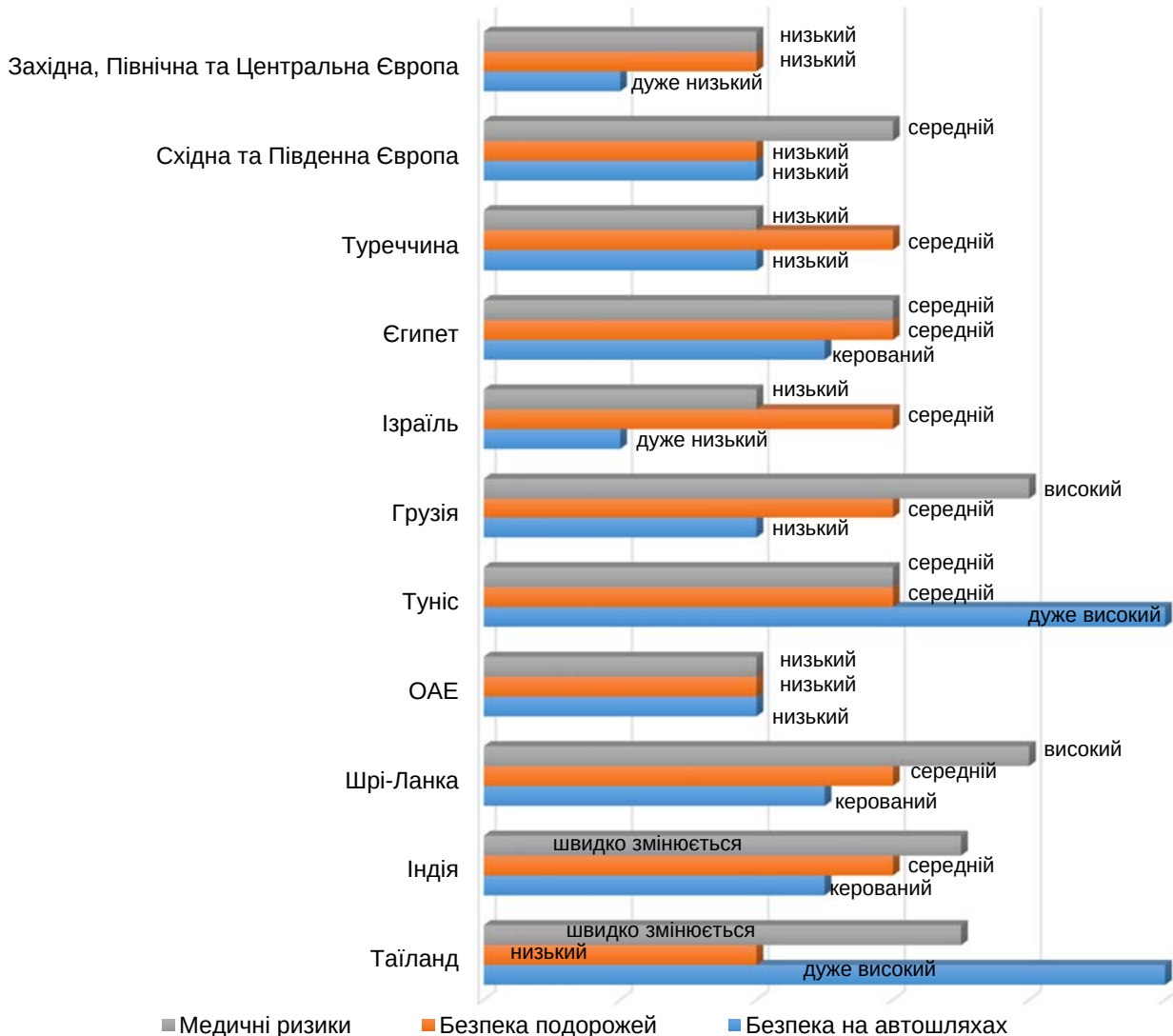

Рис. 1. Оцінка ризиків найпопулярніших туристичних напрямків для громадян України, 2019 рік

Джерело: розроблено на підставі джерела [6]

глобальному масштабі, терористичної загрози щодо туристів, зокрема у відносно стабільних економічно розвинених країнах, отже, те, про що ще декілька років тому не можна було навіть думати, прогнозувати, сьогодні стало наявністю. На жаль, ця світова негативна тенденція не оминає і Україну та наших туристів, які відвідують інші країни [3, с. 45].

Інформацію стосовно ризиків найпопулярніших туристичних напрямків для громадян України на 2019 рік представлено на рис. 1 [6]. Серед них слід назвати медичні ризики, ризики безпеки подорожей та безпеки на автошляхах у найпопулярніших туристичних центрах світу [2, с. 30].

У зв'язку з вищевикладеним гостро постає проблема розроблення концепції безпеки туризму.

Вважаємо, що концепція безпеки туризму повинна складатися з таких трьох рівнів, як локальний, регіональний та міжнародний, які представлено у розробленій моделі. Розглянемо вимоги та головні завдання, які слід висувати на кожному з них (рис. 2).

1) Локальний рівень. Безпека туристів є першорядним завданням.

Рекомендовано встановлювати камери відеоспостереження для безпеки відпочиваючих, організувати роботу «гарячої лінії». Крім того, можуть бути створені спеціальна туристична поліція та окремий безкоштовний номер телефону для викликів саме туристами.

Всі ці заходи покликані захистити гостей від неприємних інцидентів під час відпочинку. Втім,

нововведення стануть у нагоді і самим місцевим, адже посилені засоби безпеки захистять їх від злодіїв і шахраїв. До того ж чим вище безпека території, тим більше до неї довіри, відповідно, більше туристів, що зупинили свій вибір саме на відпочинку тут, а зростання туристичного потоку безпосередньо пов'язано зі зростанням добробуту регіону та його жителів.

Додаткові інновації, які плануються, зроблять територію ще більш безпечною і гостинною для туристів. Це установка камер відеоспостереження не тільки на дорогах для контролю за дотриманням правил дорожнього руху, але й на вулицях, у торгових центрах, готелях, соціальних об'єктах. Сучасні інтелектуальні системи допомагають, зокрема, визначати кількість відвідувачів у торгово-розважальних комплексах, готелях, ресторанах тощо. Така інформація необхідна в разі надзвичайних подій, оскільки допомагає визначити, скільки людей знаходиться в будівлі.

Крім того, пропонується впровадження системи «Розумна зупинка» та служби екстреної допомоги, які підвищують безпеку туристів. Так, «розумні» зупинки оснащуються інформаційною системою, за допомогою якої гості міста можуть не тільки звернутися по допомогу в екстрені служби, але й отримати консультацію п'ятьма мовами.

Необхідно створити єдину службу «112» і реалізувати програму допомоги постраждалим у ДТП санітарною авіацією [3, с. 47].

2) Регіональний рівень. Метою розвитку туризму на регіональному рівні є прагнення до

Рис. 2. Модель концепції безпеки туризму

Джерело: розроблено авторами

визнання нашої країни сприятливою для відвідування, що підвищить її місце в міжнародних рейтингах, у тому числі за рівнем безпеки.

Безпека туризму – це багатоаспектне і міжвідомче завдання. В її реалізації беруть участь безліч органів виконавчої влади (Уряд України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, МВС України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, СБУ тощо), обласних органів влади і органів місцевого самоврядування. Багато питань безпеки туризму вирішуються на «стику» повноважень міністерств і відомств. Для цього потрібно створити єдиний інформаційний простір, ввести статистичні спостереження, запровадити координуючий вплив і контроль. Однак цього сьогодні немає.

Ключовою метою розвитку туризму є збільшення внеску галузі у ВВП країни, а також збільшення туристичного потоку. Основною засадою роботи з досягнення мети стане формування чітких пріоритетів і концентрація ресурсів на ключових проєктах, розвиток яких передбачає спільну міжвідомчу координацію. Пропонується сформувати єдину проєктну команду для взаємодії з усіма відомствами, а також для роботи з представниками регіональних органів влади та інвесторами.

Необхідно сформувати проєктне середовище, в якому всі розуміють свою роль, завдання і функції та працюють для досягнення єдиних цілей. Слід перейти на якісно інший рівень у роботі з проєктами. Актуальним є формування команди, яка б допомагала в регіонах збирати проєкти, проходить міжвідомче узгодження, допрацьовувати ці проєкти і виводити на інвестиційний рівень, що дало б змогу ефективно використовувати кошти.

Важливим буде впровадження інструментів підтримки галузі, таких як видача кредитів за зниженою процентною ставкою, а також обговорення можливостей формування спеціального податкового режиму для туристичних кластерів. Крім цього, необхідно знижувати адміністративні бар'єри, а також удосконалювати законодавче регулювання галузі, нові інструменти статистичного обліку з використанням можливостей інформаційних технологій.

В рамках проведеного дослідження наявних літературних джерел було відзначено відсутність єдиних принципів і підходів у сфері забезпечення безпеки туризму та антитерористичної захищеності об'єктів і територій туристично-рекреаційних комплексів. Невирішеним є питання інтеграції систем безпеки та антитерористичної захищеності об'єктів і територій ТРКУ єдиний комплекс з подальшою його інтеграцією в АПК «Безпечне місто». Вельми актуальними при цьому є питання міжвідомчої взаємодії, координації, обміну інформацією та оперативного реагування на різні загрози, події та позаштатні ситуації. Назріла необхідність,

коли поняття «туристично-рекреаційний кластер» потрібно більш активно впроваджувати в життя [3, с. 48].

3) Міжнародний рівень. Одним із завдань Концепції є забезпечення безпеки туризму, підвищення інформованості та надання допомоги туристам.

Безпека туризму на міжнародних туристичних ринках є, з одного боку, фактором підвищення конкурентоспроможності національного турпродукту, а з іншого боку, засобом маніпулювання та недобросовісної конкуренції. За цим критерієм Державний департамент США ставить Україну на один щабель із такими країнами, як Афганістан, Ангола, Колумбія, Ліван, і не рекомендує американським туристам відвідувати нашу країну. Однак зазначається тільки зона конфлікту на сході країни [1].

Отже, пріоритетним завданням є створення і підтримання сприятливого образу України як безпечного, цікавого, доступного туристського напрямку. Питання забезпечення безпеки також слід закріпити в плані заходів щодо реалізації стратегії розвитку туризму [3, с. 49].

Наступним важливим завданням є вжиття заходів із подальшого вдосконалення державної політики, нормативно-правового регулювання та міжвідомчої взаємодії у сфері безпеки туризму та наділення відповідного органу державної влади повноваженнями з координації та контролю, відповідно до статті 6 Закону України «Про туризм» «Створення безпечних умов для здійснення подорожей, відпочинку та діяльності у сфері туризму» та статті 13 «Безпека в галузі туризму» [7].

Запропонована концепція безпеки буде актуальною в Україні в сучасних умовах, адже, на жаль, така тема, як військові конфлікти, не закрита навіть у XXI столітті. Країни продовжують воювати і вступати в конфлікти між собою, від чого страждають не тільки люди, але й різні сфери економіки. Однією з таких галузей є сфера гостинності.

За останні роки відбулося багато конфліктів у Палестині, Ізраїлі, Йорданії та Лівії, що значно знизило кількість туристів у цих областях, як і конкурентоспроможність цих місць. Стратегічно логічно зосередити туризм у найсприятливіших точках країни, в яких немає збройних конфліктів та їх наслідків. Наприклад, там, де є велике скупчення туристичних ресурсів, таких як гори, рівнини, річки та озера, зимові та літні курорти, оскільки це завжди буде більш привабливим для туристів. Однак і в постраждалих від конфлікту територіях є місця, де не було активних дій, наприклад, нині відпочинок у частині Луганської області можна вважати безпечним, але ми повинні пам'ятати про організацію заходів безпеки.

Війна на сході та економічна криза, що вибухнули одночасно на території України, відразу

привели до краху туризму. Відбулося значне зменшення туристичного потоку в цьому регіоні. У 2014 році через скрутне становище Луганської та Донецької областей було закрито більшість і так нечисленних готелів, тому регіону необхідна підтримка з питань відновлення та розвитку туристичної та готельної діяльності. Отже, нещодавно для участі у Львівському фестивалі гостинності були запрошені представники готельної індустрії сходу. В ході зустрічі з представниками готельно-ресторанного сектору Луганської та Донецької областей зазначалося, що для Львівської області туристично-готельний сектор є способом донесення до іноземного туриста думки про те, що Україна безпечна для відвідування, тому варто подумати про спільні проєкти, адже це дасть значний імпульс розвитку цих регіонів. Перейняти досвід Львова і застосувати його у своїй місцевості – це не тільки шлях до відновлення території після війни, але й шлях до загального розвитку. Після того як галузь зазнала великих збитків, готельний бізнес може стати платформою для соціалізації населення та економічного зростання.

Пандемія збільшила рівень ризиків у галузі. Щодо України, то уряд ще не підраховував втрати, але вже очевидно, що із закриттям кордонів вони будуть та торкнуться здебільшого в'їзного та виїзного туризму. Нині обмеження для внутрішнього туризму майже не вводились, але, звичайно, карантин та заборона масових заходів вплинуть на бізнес. Як же справлятися з таким занепадом під час пандемії? Особливої популярності набирають поїздки, які в англійській мові прийнято називати "Staycation" ("stay" – «перебування», "vacation" – «відпустка») недалеко від будинку, без ночівель. В цих умовах треба розвивати районний туризм. Наприклад, бажаним можна запропонувати записатися на безкоштовні екскурсії (пішохідні, автобусні, на самокатах або велосипедах) по раніше невідомим туристам місцях.

Із послабленням карантину на українські курорти поїхала рекордна кількість відпочивальників. Традиційно багато туристів було на Півдні (зокрема, в Одеській, Херсонській, Миколаївській областях), а також у Карпатах. Однак не лише там. Наплив гостей був зафіксований практично у всіх областях, тому що багато хто шукав менш популярні місця через ізоляцію. На думку експертів, рушійною силою розвитку є «зелений туризм», тобто садиби у віддалених селах і фермерські господарства. Також процвітає гастрономічний туризм, зокрема різні екологічні ферми, винні погреби. Однак, на жаль, українці позиціонують внутрішній туризм як відчайдушний крок у 2020–2021 роках, тому що, в принципі, внутрішній туризм не може дати того, що може дати закордонний туризм. В Україні дуже мало готелів, які можуть запропонувати такий же рівень, як у попу-

лярних туристичних країнах, за розумними цінами. Чистота пляжів та послуг в Україні явно відстають. Місцеві готелі хочуть більше грошей, але вони зазвичай не забезпечують належної якості, а конкуренція тут невелика, тому що ніде навіть зупинитися.

Внутрішній туризм стає актуальним і для інших країн світу. Зараз це найбезпечніший варіант відновлення економіки та одночасно задоволення потреб у відпочинку населення. "Hotel Et Destination Consulting" (HDC) у своєму звіті прогнозує, що Україна, як і решта світу, зможе частково відновити свій економічний стан у 2021 році, але повністю ліквідувати усі наслідки пандемії можна лише у 2022 році.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, маркетингова діяльність туристичних та готельних підприємств повинна слідувати перш за все вимогам концепції безпеки, яка трансформується відповідно до сучасних вимог сьогодення. Світ змінюється, ми не очікували, що, крім загальновідомих причин небезпеки, виникне ще й світова пандемія COVID-19, яка приведе до значних змін у роботі туристичних та готельних підприємств. Виникає питання значення наукового передбачення подій, адже це сприятиме більш швидкій нормалізації ситуації в разі виникнення складного стану. Ситуація змінюється, і, вочевидь, виходити світ із карантину буде саме шляхом відбудови внутрішнього туризму. Тільки тоді, коли санітарно-епідеміологічний стан буде нормалізовано, можна буде говорити про відродження міжнародного туризму, але з багатьма змінами. До того ж у цих надскладних умовах не слід забувати про загрози туризму, які несуть із собою військові дії, теракти, стихійні природні лиха тощо. В подальших наукових пошуках плануємо більш докладно дослідити наслідки впливу пандемії на туристично-готельну сферу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Госдеп опублікував список из 35 стран, куда не стоит отправляться американским туристам. USA. ONE : вебсайт. URL: <https://usa.one/2019/04/gosdep-opublikoval-spisok-iz-35-stran-kuda-ne-stoit-otpravlyatsya-amerikanskim-turistam> (дата звернення: 10.04.2020).
2. Заваріка Г.М. Конфлікт як перешкода сталого розвитку туризму. *Сучасний стан та перспективи розвитку туризму* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 2–4 травня 2018 року). Чернівці : ПВКФ «Технодрук», 2018. С. 29–31.
3. Заваріка Г.М. Суспільно-географічне дослідження безпеки туризму в умовах глобалізації і конфліктів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Географічні науки»*. 2018. № 9. С. 45–50.
4. Корж Н.В., Заноско О.В. Формування системи економічної безпеки індустрії туризму як складо-

вої стійкого розвитку туризму в Україні. *Економіка. Управління. Інновації*. 2011. № 2 (6).

5. Мичурин С.Б. Безопасность в туризме: методологический и пространственный аспекты : автореф. дисс. ... канд. геогр. наук ; Пермский государственный национальный исследовательский университет. Пермь, 2012. 22 с.

6. INTERNATIONAL SOS. URL: <https://www.internationalosos.com> (дата звернення: 28.08.2021).

7. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 31. 241 с.

8. Kovari I., Zimanyi K. Safety and Security in the Age of Global Tourism. *Applied Studies in Agribusiness and Commerce*. 2011. № 3–4. Vol. 5. P. 59–61.

9. Mansfeld Y., Pizam A. *Tourism, Security and Safety. From Theory to Practice*. Routledge, 2005. 376 p.

REFERENCES:

1. Hosdep opublikoval spysok yz 35 stran, kuda ne stoyt otpravlyatsia ameryanskym turystam (2019) [The State Department has published a list of 35 countries where American tourists should not go]. *USA. ONE*. URL: <https://usa.one/2019/04/gosdep-opublikoval-spisok-iz-35-stran-kuda-ne-stoit-otpravlyatsya-amerikan-skim-turistam> (in Ukrainian) (accessed 10 April 2020).

2. Zavarika H.M. (2018) Konflikt yak pereshkoda staloho rozvytku turyzmu [Conflict as an obstacle to sustainable tourism development]. Chernivtsi: PVKF "Technodruk", pp. 29–31. (in Ukrainian)

3. Zavarika H.M. (2018) Suspilno-geohrafichne doslidzhennia bezpeky turyzmu v umovakh hlobalizatsii i konfliktiv [Socio-geographical study of tourism safety in the context of globalization and conflicts]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Geographical Sciences"*, no. 9, pp. 45–50. (in Ukrainian)

4. Korzh N.V., Zanosko O.V. (2011) Formuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky industrii turyzmu yak skladovoi stiikoho rozvytku turyzmu v Ukraini [Formation of the system of economic security of the tourism industry as a component of sustainable tourism development in Ukraine]. *Economy. Management. Innovation*, no. 2(6). (in Ukrainian)

5. Mychuryn S.B. (2012) Bezopasnost v turyzme: metodolohycheskyi y prostranstvennyii aspekty. [Safety in tourism: methodological and spatial aspects]: abstract. diss. ... Candidate of Geographical Sciences ; Perm. state national. research. un-t. Perm. 22 p. (in Russian)

6. INTERNATIONAL SOS. URL: <https://www.internationalosos.com> (accessed 28 August 2021).

7. Pro turyzm: Zakon Ukrainy (1995) [On tourism: Law of Ukraine No. 324/95-BP of 15.09.1995]. *Vedomosti Of The Verkhovna Rada Of Ukraine*. No. 31. 241 p. (in Ukrainian)

8. Kovari I., Zimanyi K. (2011) Safety and Security in the Age of Global Tourism. *Applied Studies in Agribusiness and Commerce*. № 3–4. Vol. 5. P. 59–61.

9. Mansfeld Y., Pizam A. (2005) *Tourism, Security and Safety. From Theory to Practice*. Routledge, 376 p.